

דכתיב בתר ברכת כהנים: "ישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם". וברכה דהקדוש ברוך הוא — שלום היא. שנאמר: "ה' יברך את עמו בשלום".²⁸

ותמהינן: וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים, ומחם כמה נביאים, תקנו כבר תפלה על הסדר, שמעון הפקולי מאי הפדיר?

ומתריצין: בתר דתקנו זקנים תפלה — שכחום, וחזר שמעון הפקולי וסדרם.²⁹

מכאן ואילך, לאחר שתקנו שמונה עשרה ברכות אלו — אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא בקביעות ברכה.³⁰

דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב: "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו"? למי נאה למלל גבורות ה' — למי שיכול להשמיע כל תהלתו, והרי אין מי שיכול להשמיע כל תהלתו!³¹ לכך אין להוסיף לספר בשבח המקום מדעתו, אלא רק מה שתקנו

על הסדר?!

ותירצו הראשונים [תוס', ריטב"א, רשב"א, ועוד], דכוונת הגמ' התם, דברכות אמצעיות אינן כג' ראשונות וג' אחרונות, דבהו חוזר לראש השלשה כשטעה באחת מהן, ואילו באמצעיות, חוזר לאותה ששכח וגומר ממנה ולמטה הכל כסדר [וכן הוא ברמב"ם פ"י מהל' תפילה הל"א].

אמנם ברש"י שם פירש, דהאי דאמרינן דאין להם סדר, היינו, דאם דילג ברכה אחת מהן, אומרה במקום שזכר. ועיי' עוד בבעל המאור ובהשגות הראב"ד שם.

30. כך כתב רש"י. וכתב המהרש"א [ד"ה המספר], דאין כוונתו שדווקא בברכה בפני עצמה אסור, אבל להוסיף שבחים בברכה שבי"ח ברכות — שרי, דהא מוכח לקמן [כ"ה ע"א] דאפילו בהכי — אסור להוסיף. אלא כוונת רש"י, דהא דאסור להוסיף — היינו דווקא בברכה. אבל בלא ברכה כלל — שרי.

31. בגמ' בברכות [ל"ג ע"ב] איתא: "ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא, אמר: האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעוז והיראוי החזק והאמין והודאי והנכבד. המתין לו עד דסיים. כי סיים, אמר ליה: סיימתינהו לכולהו שבחי דמרך? למה לי כולי האי? אנן הני תלת

וביאר, דאגב שביארה הגמ' סדר שאר הברכות, אמרה נמי טעם לסידור ברכת שים שלום.

28. הכי איתא בויקרא רבה [פרשה ט']: "ר' מני דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי: גדול שלום! שכל הברכות וטובות ונחמות שהקב"ה מביאין על ישראל — חותמין בשלום. בק"ש: "פורס סוכת שלום", בתפלה: "עושה שלום", בברכת כהנים: "וישם לך שלום". ומשמע מהתם, דגם בחול מסיימין: הפורס סוכת שלום. וכתב הריטב"א, דבאמת הנוסח אחד הוא, בחול ובשבת. אלא שכשתקנו אותם פסוקים שאחר כך, דהיינו "יראו עינינו" [שאומרים בחול], שינו את החתימה בחול ל"שומר עמו ישראל לעד". אבל הביא שם, שהרמב"ן היה נוהג לחתום תמיד בשלום, כמו בשבת. ועיי' בטור או"ח סי' רס"ז. ובזוהר [בראשית מ"ח א'] איתא, דבחול מסיים ב"שומר עמו ישראל לעד", ובשבת אומר "ופרוס". והכי איתא התם: "ולא בעינן לצלעה על נטירו [בשבת], כגון: שומר את עמו ישראל לעד אמן, דהא דא ביומא דחול אתתקן, דעלמא בעיא נטירו, אבל בשבת, סוכת שלום אתפריסא על עלמא".

29. הקשו הראשונים, הא איתא בגמ' בברכות [ל"ד ע"א]: "ורב אסי אמר: [ברכות] אמצעיות אין להם סדר", והכא אמרינן שתקנו כל הברכות